

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเรียนการสอนดนตรีที่ดีต้องเรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีดนตรีพื้นฐานที่ถูกต้องเหมาะสมความรู้ด้านทฤษฎีดนตรีมีความสำคัญอย่างมากในการเรียนดนตรีตั้งแต่ระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูง การสร้างพื้นฐานความรู้ทางด้านดนตรีที่ถูกต้องจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนดนตรี

โน้ตดนตรีเป็นสิ่งแรกๆที่ผู้เรียนดนตรีนึกถึงเมื่อมีการเรียนการสอนวิชาดนตรีทั้งในหลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือตามสถาบันสอนดนตรีต่างๆ ย่อมมีการเรียนการสอนการอ่านโน้ตดนตรีสากลทั้งสิ้น ดังเช่น ณิชชา โสคติยานุรักษ์(2550,น.5) กล่าวว่า "การบันทึกโน้ตเป็นหัวใจของการสื่อสารในภาษาดนตรี เปรียบได้กับภาษาเขียนที่ใช้ตัวอักษรเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร" โน้ตดนตรี เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจความหมายหรือวิธีการอ่านภาษาดนตรี เช่น การอ่านระดับเสียงต่างๆ จังหวะของตัวโน้ตการอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้น เป็นต้น หากผู้เรียนดนตรีไม่มีพื้นฐานความรู้เหล่านี้ย่อมเป็นปัญหาและอุปสรรคในการเรียนดนตรี

การเรียนการสอนดนตรีในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้นได้บรรจุในการเรียนการสอนวิชาดนตรี เรื่องการอ่านเขียนโน้ตดนตรีไทย และสากลเป็นการเรียนอ่านโน้ตดนตรีพื้นฐาน นับเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนการสอนวิชาดนตรีโดย เริ่มเข้าสู่ทฤษฎีดนตรีสากลอย่างเป็นรูปธรรม หลักสูตรของการศึกษาขั้นพุทธศักราช 2551 ได้จัดแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ประกอบด้วย สาระการเรียนรู้ภาษาไทย สาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ สาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ สาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา สาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ และสาระการเรียนรู้ศิลปะ โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะประกอบด้วย วิชาทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์ การอ่านโน้ตดนตรีได้ระบุในตัวชี้วัดสาระที่ 2 ดนตรี ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ข้อที่ 4. อ่าน เขียนโน้ตดนตรีไทยและสากล โดยมีสาระการเรียนรู้แกนกลางเรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องหมายสัญลักษณ์ทางดนตรี (กุญแจ-ประจำหลัก, บรรทัดห้าเส้น, โน้ตและเครื่องหมายหยุด, เส้นกันห้อง) เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ผู้วิจัยได้สังเกตเทคนิคการสอนการอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้น พบว่าเทคนิคการสอนส่วนมากจะใช้วิธีจำลำดับตำแหน่งต่าง ๆ ของตัวโน้ตเป็นลำดับขั้นบันได ผู้เรียนจะสามารถจดจำระบบเสียงของตัวโน้ตได้ มาก-น้อย หรือ เร็ว-ช้า ขึ้นอยู่กับกลวิธีการจดจำของผู้เรียนเองการจดจำตัวโน้ต (C=โด D=เร E=มี F=ฟา G=ซอล A=ลา B=ที) โดยการนับลำดับบรรทัดห้าเส้นไปที่ระดับเสียงนั้นเป็นการเสียเวลา เนื่องจากการสอนผู้เรียนให้จดจำลำดับตัวโน้ตเพียงด้านเดียว หากผู้สอนกำหนดให้ผู้เรียนอ่านตัวโน้ตโดยจับพลัง หรือโน้ตที่มีระยะห่างกระโดด เช่น โน้ต G(ซอล) อยู่ตำแหน่งโดของบรรทัดห้าเส้น ผู้เรียนต้องไล่โน้ตจากโน้ตแรก คือ โน้ต C(โด) ไปที่ระดับลำดับจนถึงโน้ตเป้าหมาย คือ โน้ต G(ซอล) เป็นต้นจากกระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการคิดของผู้เรียน การนับลำดับไปที่ละขั้นเป็นสาเหตุทำให้ผู้เรียนอ่านโน้ตได้ช้า

การจดจำตำแหน่งระดับเสียงของตัวโน้ตในบรรทัดห้าเส้นให้เป็นเหมือนสัญลักษณ์ "ภาพ" (Image) รูปแบบหนึ่ง ถ้าเข้าใจรูปแบบการจดจำสัญลักษณ์นั้นได้ก็จะนำไปสู่การอ่านที่ถูกต้องเช่นกัน การใช้ "จินตภาพ หรือ จินตนาการภาพ" เข้ามาช่วยในการจดจำตำแหน่งของตัวโน้ตอาจเพิ่มความถูกต้องและแม่นยำในการอ่านโน้ตสากลได้ การจินตภาพเป็นวิถีทางธรรมชาติสำหรับมนุษย์เหมือนกับการพูด ภาพเป็นวิธีหนึ่งที่ใช้ในการสื่อสาร การคิดและแสดงออก ตลอดจนการค้นพบ เหมือนกับภาษาถ้อยคำในทันทีที่มีมนุษย์รู้จักการใช้ภาษามนุษย์ ก็รู้จักการใช้ภาพที่อยู่รอบตัวไปสู่การสื่อสารโดยใช้จินตนาการ และการคิด (Hubbard and Ernst, 1996, p.129 อ้างถึงใน ทวีพร สุขแสง, 2545, น.7)

กระบวนการจินตนาการนั้นสอดคล้องกับกระบวนการคิดของ Johnson (อ้างถึงใน ทวีพร สุขแสง, 2545, น.8) ได้กล่าวว่า "การคิดแบบจินตนาการ (Visual Thinking) จึงเป็นกระบวนการรับรู้และจดจำข้อมูลใหม่ หรือการนำข้อมูลเก่าออกมา เมื่อข้อมูลผ่านเข้ามาในสมองจะถูกเก็บเป็นรูปแบบอยู่ระหว่างระบบประสาท ถ้ารูปแบบนี้เกิดขึ้นซ้ำๆ หลายครั้งก็จะถูกบันทึกในความทรงจำระยะสั้นหรือระยะยาว ถ้าไม่มีการเกิดซ้ำภาพก็จะถูกลืมอย่างรวดเร็ว ซึ่งการจินตภาพช่วยให้เกิดความเข้าใจสิ่งที่อ่านหรือได้ยิน เมื่อภาษาผ่านเข้ามาในสมองจะถูกเปลี่ยนเป็นภาพ"

ผู้วิจัยจึงมีความคิดว่าหากนำหลักการ "จินตภาพ" มาประยุกต์ใช้กับชุดการสอนเรื่องการอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้นน่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในรายวิชาดนตรี โดยผู้เรียนจะได้รับเทคนิคการจดจำตัวโน้ตจากการคิดภาพในสมอง คือ การจำตำแหน่งต่างๆ ของโน้ตนั้น หรือ ตำแหน่งโดตำแหน่งหนึ่งทีใกล้เคียงลำดับโน้ตที่กำหนดเพื่อเป็นจุดสังเกตแล้วจินตภาพเพื่อไล่ลำดับโน้ตไปยังตำแหน่งที่ต้องการได้โดยใช้ระยะห่างระหว่างตัวโน้ตไม่มากเกินไป

ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นในสมองทั้งหมด แล้วผู้เรียนแปลผลออกมาด้วยการระบุตำแหน่ง ตัวโน้ตในบรรทัดห้าเส้นได้อย่างถูกต้อง การใช้หลักการจินตภาพจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน ในด้านหลักการช่วยจดจำตำแหน่งต่างๆของตัวโน้ตในบรรทัดห้าเส้นได้ง่ายขึ้น อีกทั้งเป็นการเพิ่ม ประสิทธิภาพการอ่านโน้ตได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ เป็นการฝึกให้ผู้เรียนมีกระบวนการคิดเชื่อมโยง อย่างมีเหตุผลผสมผสานกับจินตนาการ และส่งผลให้เกิดการจดจำองค์ความรู้ได้ในระยะยาว

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องยังไม่พบว่ามีผู้ทำวิจัยเรื่องการฝึกอ่านโน้ต ในบรรทัดห้าเส้นโดยใช้วิธีการ "จินตภาพ" ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการสร้างชุดการสอนเรื่อง การอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้นโดยวิธีการจินตภาพขึ้นมา โดยคาดว่าชุดการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการอ่านและจดจำตำแหน่งต่างๆของตัวโน้ตในบรรทัดห้าเส้น อีกทั้ง เป็นการฝึกกระบวนการคิดเชื่อมโยงอย่างมีเหตุผล ผสานกับการจินตนาการที่ส่งผลต่อการจดจำ ในสมองของผู้เรียนในระยะยาวอีกด้วย

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อสร้างชุดการสอนเรื่องการอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้นโดยวิธีการจินตภาพ
2. เพื่อหาประสิทธิผลของชุดการสอนเรื่องการอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้นโดยวิธีการจินตภาพ

3. ขอบเขตของการศึกษา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การสร้างชุดการสอนเรื่องการอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้น โดยวิธีการจินตภาพ ประกอบไปด้วยเนื้อหา ดังนี้

1.1 จินตภาพ

1.2 โน้ตดนตรีสากลเบื้องต้น

2.1 บรรทัดห้าเส้น (Staff)

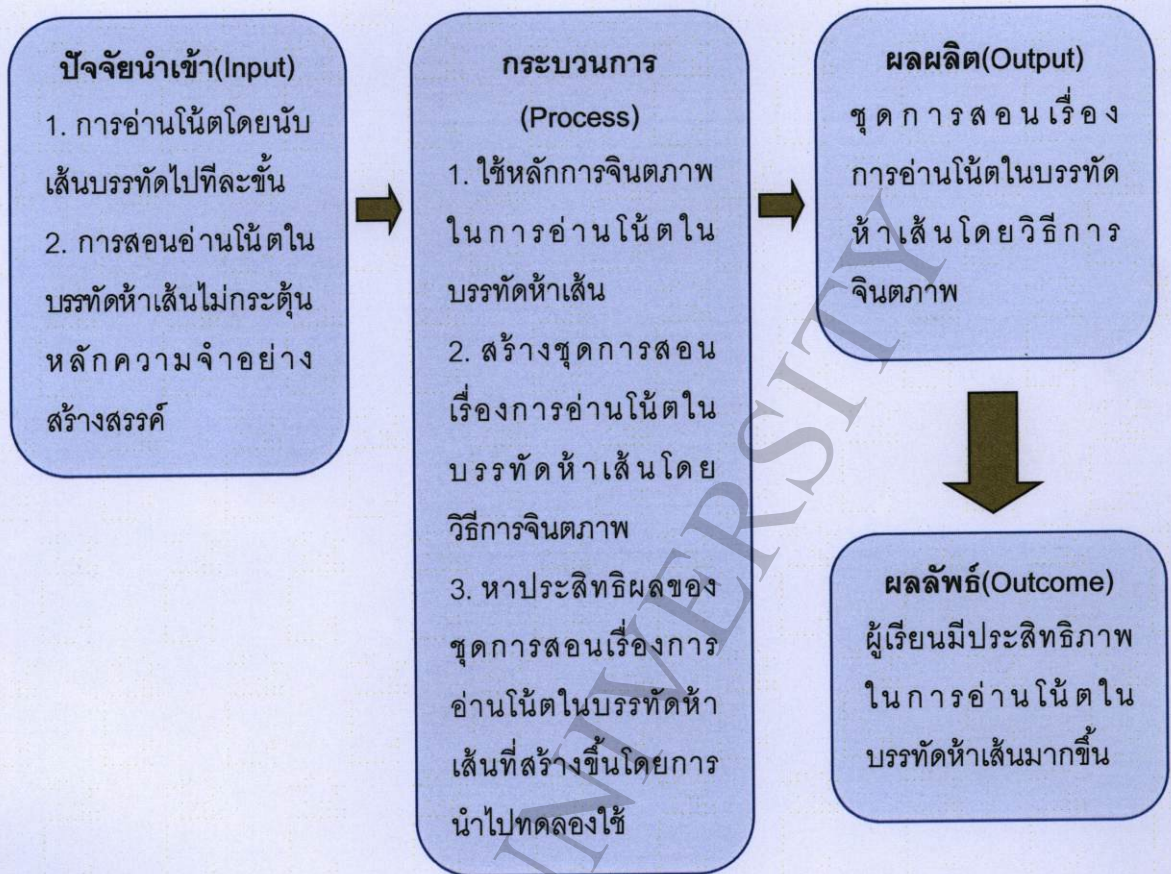
2.2 กุญแจประจำหลัก (Clefs)

2.3 ระดับเสียง/การอ่านชื่อโน้ต (Pitch/Note-Reading)

2. ขอบเขตด้านประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 โรงเรียนบ้านเล่า สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเลยเขต 2 อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย จำนวน 6 คน ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ประชากรทั้งหมด

3. ระยะเวลาการทดลอง ระยะเวลาในการทดลอง คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2556 เวลาในการทดลองทั้งหมด 2 สัปดาห์ จำนวน 8 คาบ คาบละ 60 นาที

กรอบแนวคิดงานวิจัย

4. สมมุติฐานการวิจัย

ชุดการสอนเรื่องการอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้นโดยวิธีการจินตภาพที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80

5. ข้อตกลงเบื้องต้น

ชุดการสอนเรื่องการอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้นโดยวิธีการจินตภาพ เมื่อเข้าสู่เนื้อหาเรื่องการอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้นโดยวิธีการจินตภาพตำแหน่งต่างๆ กำหนดให้จินตภาพถึงกฎแจประจําหลักซอลเท่านั้น และเรื่องระดับเสียง/การอ่านชื่อโน้ตให้ไล่ระดับโน้ตจากโด - ที (C - B) ในคีย์ ซีเมเจอร์ (C Major) จำนวน 2 ช่วงคู่แปด (2 Octaves) ตั้งแต่ตำแหน่ง C4 - C6

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

จินตภาพ หมายถึง การสร้างภาพในใจ หรือ สร้างมโนภาพขึ้นมาโดยการจดจำ ตำแหน่งหลักๆของตัวโน้ตที่อยู่ในบรรทัดห้าเส้น เพื่อสามารถสร้างภาพการเคลื่อนที่ขึ้นลงของตัวโน้ต และบอกตำแหน่งระดับเสียงของตัวโน้ตในบรรทัดห้าเส้นที่ถูกกำหนดได้อย่างถูกต้อง

เกณฑ์มาตรฐานประสิทธิผล 80/80 หมายถึง เกณฑ์ที่ผู้วิจัยใช้เป็นมาตรฐานในการพิจารณาหาประสิทธิผลของชุดการสอน ดังนี้

80 ตัวแรก คือ จำนวนร้อยละของคะแนนเฉลี่ยทั้งหมดที่ผู้เรียนสามารถทำแบบฝึกหัดระหว่างเรียนได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 80

80 ตัวหลัง คือ จำนวนร้อยละของคะแนนเฉลี่ยทั้งหมดที่ผู้เรียนสามารถทำแบบทดสอบหลังเรียนได้ถูกต้อง คิดเป็นร้อยละ 80

7. ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ได้ชุดการสอนเรื่องการอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้นโดยวิธีการจินตภาพ
2. ทราบประสิทธิผลของชุดการสอนเรื่องการอ่านโน้ตในบรรทัดห้าเส้นโดยวิธีการ

จินตภาพ